

Határozatok Tára

MANUEL CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2024. február 8.¹

C-35/23. sz. [Greislzel]ⁱ ügy

**Apa
kontra
Anya;
a kiskorú ügygondnoka által képviselt
L gyermek
részvételével**

(az Oberlandesgericht Frankfurt am Main [Frankfurt am Main-i regionális felsőbbíróság, Németország] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„Előzetes döntéshozatal – 2201/2003/EK rendelet – Szülői felelősség – Joghatóság a gyermek jogellenes elvitele esetében – A gyermeknek a jogellenes elvitelt megelőző, egy uniós tagállamban található szokásos tartózkodási helye – Az egyik tagállamba történő jogellenes elvitel – Egy uniós tagállamból egy harmadik államba történő visszavitelre irányuló eljárás – Az 1980. évi Hágai Egyezmény”

1. Az uniós jogalkotó a 2201/2003/EK rendelettel² többek között azt határozta meg, hogy az Európai Unión belül mely bíróságok rendelkeznek joghatósággal a gyermekek jogellenes elvitelével kapcsolatos jogviták elbírálására.

2. A 2201/2003 rendelet rendelkezéseinek célja e tekintetben egyrészt a gyermekek tagállamok közötti jogellenes elvitelének (jogellenes elvitele vagy visszatartása) megelőzése, másrészt pedig annak biztosítása, hogy az ilyen jogellenes elvitel esetén a gyermek visszavitelét haladéktalanul elérjék.³

¹ Eredeti nyelv: spanyol.

¹ A jelen ügy neve fiktív. Az nem egyezik az eljárásban részt vevő egyetlen fél valódi nevével sem.

² A házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2003. november 27-i tanácsi rendelet (HL 2003. L 338., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 6. kötet, 243. o.; helyesbítések: HL 2013. L 82., 63. o.; HL 2018. L 33., 5. o.). E rendeletet a házassági és szülői felelősségi ügyekben a joghatóságról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint a gyermekek jogellenes külföldre viteléről szóló, 2019. június 25-i (EU) 2019/1111 tanácsi rendelet (HL 2019. L 178., 1. o.) helyezte hatályon kívül, amely rendelet időbeli hatálya miatt nem alkalmazható a jelen ügyre.

³ 2010. július 1-jei Povse ítélet (C-211/10 PPU, EU:C:2010:400; a továbbiakban: Povse ítélet, 43. pont).

3. A Bíróság több előzetes döntéshozatal iránti kérelemre⁴ adott válaszában értelmezte a 2201/2003 rendeletnek a „Joghatóság a gyermek jogellenes elvitele esetében” címet viselő 10. cikkét. Egyik kérelemben sem volt azonban szó e cikknek az olyan esetben történő alkalmazásáról, amikor – a jelen ügghöz hasonlóan – a gyermek harmadik államba (Svájcba) való visszavitelét kérik, amely államban ráadásul a gyermek a jogellenes elvitt megelőzően nem rendelkezett szokásos tartózkodási hellyel.

4. A Bíróság a 2201/2003 rendeletnek az 1980. október 25-i Hágai Egyezményhez⁵ való viszonyáról is határozott már. Hacsak nem tévedek, eddig nem volt szükség annak tisztázására, hogy a gyermek *visszavitele* iránti, az említett egyezményen alapuló kérelem milyen hatással lehet a 2201/2003 rendelet 10. cikke alapján benyújtott, *felügyeleti* jog iránti kérelem elbírálására vonatkozó joghatóság meghatározására.

I. Jogi háttér

A. Az 1980. évi Hágai Egyezmény

5. A preambulum kimondja, hogy ezen egyezmény célja, hogy nemzetközileg védjék a gyermekeket jogellenes elvitelük vagy visszatartásuk káros következményeitől, és hogy megteremtsék a gyermekeknek a szokásos tartózkodási helyük szerinti államba történő azonnali visszavitelük biztosítására szolgáló eljárást.

6. A 12. cikk első és második bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„[h]a a gyermek jogellenes elvitelének vagy elrejtésének [helyesen: visszatartásának] a 3. cikk szerinti esetében a gyermek jogellenes elvitelétől vagy elrejtésétől [helyesen: visszatartásától] az eljárásnak azon Szerződő Állam igazságügyi vagy államigazgatási szervei előtti megindításáig, ahol a gyermek van, egy évnél kevesebb idő telt el, az érintett hatóság haladéktalanul elrendeli a gyermek visszavitelét.

Az igazságügyi vagy államigazgatási szerv akkor is elrendeli a gyermek visszavitelét, ha az eljárást az előző bekezdésében említett egyéves határidő lejártá után indították, kivéve, ha bizonyítják, hogy a gyermek már beilleszkedett új környezetébe.”

⁴ 2023. július 13-i TT (Gyermek jogellenes elvitele) ítélet (C-87/22, EU:C:2023:571, a továbbiakban: TT ítélet); 2021. március 24-i MCP ítélet (C-603/20 PPU, EU:C:2021:231; a továbbiakban: MCP ítélet); 2018. október 17-i UD ítélet (C-393/18 PPU, EU:C:2018:835); 2018. április 10-i CV végzés (C-85/18 PPU, EU:C:2018:220).

⁵ A gyermekek jogellenes külföldre vitelének polgári jogi vonatkozásairól szóló egyezmény (kihirdette: 1986. évi 14. tvr.; a továbbiakban: 1980. évi Hágai Egyezmény). Lásd legutóbb: 2023. február 16-i Rzecznik Praw Dziecka és társai (Visszaviteli határozat felfüggesztése) ítélet (C-638/22 PPU, EU:C:2023:103). A jelen ügy szempontjából további jelentőséggel bírnak: 2010. december 22-i Mercredi ítélet (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829); 2017. június 8-i OL ítélet (C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, a továbbiakban: OL ítélet); 2018. szeptember 19-i C.E. és N.E. ítélet (C-325/18 PPU és C-375/18 PPU, EU:C:2018:739).

B. Az uniós jog. A 2201/2003 rendelet

7. A (12) és (17) preambulumbekzdés szövege az alábbi:

„(12) Ezen rendeletben megállapított szülői felelősségre vonatkozó ügyekben a joghatóság jogalapját a gyermek alapvető érdekeinek figyelembevételével [helyesen: A szülői felelősségre vonatkozó ügyekben a joghatóság vonatkozásában e rendeletben megállapított szabályokat a gyermek mindenek felett álló érdekének figyelembevételével] alakítják ki, különösen a fizikai közelség alapján. Ez azt jelenti, hogy a joghatóságot mindenekelőtt a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam szerint kell megállapítani, kivéve azokat a bizonyos eseteket, amikor megváltozik a gyermek tartózkodási helye [helyesen: kivéve a gyermek tartózkodási helye megváltozásának bizonyos eseteit], vagy ha a szülői felelősséget gyakorlók között megállapodás jön létre. [...]

(17) A gyermek jogellenes elvitele vagy visszatartása esetében a gyermek visszavitelét haladéktalanul el kell érni, és ebből a célból az [1980. évi] Hágai Egyezményt kell továbbra is alkalmazni, az e rendelet rendelkezéseivel, különösen a 11. cikkel kiegészített formában.

[...]”.

8. A 8. cikk („Általános joghatóság”) alapján:

„(1) Egy tagállam bíróságai joghatósággal rendelkeznek olyan gyermek feletti szülői felelősségre vonatkozó ügyekben, aki a bíróság megkeresésékor [helyesen: a bírósághoz fordulás időpontjában] az adott tagállamban szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik.

(2) Az (1) bekezdést a 9., 10. és 12. cikk rendelkezéseire figyelemmel kell alkalmazni.”

9. A 10. cikk („Joghatóság a gyermek jogellenes elvitele esetében”) értelmében:

„A gyermek jogellenes elvitele vagy visszatartása esetében azon tagállam bíróságai, amelyben az elvitelt [helyesen: a jogellenes elvitelt] vagy visszatartást közvetlenül megelőzően a gyermek szokásos tartózkodási hellyel rendelkezett, mindaddig megtartják joghatóságukat, amíg a gyermek másik tagállamban szokásos tartózkodási helyet nem szerez, és:

a) minden felügyeleti joggal rendelkező személy, intézmény vagy más szerv el nem fogadja az elvitelt, illetve visszatartást;

vagy

b) a gyermek legalább egy éve tartózkodik az említett másik tagállamban azt követően, hogy a felügyeleti joggal rendelkező személy, intézmény vagy más szerv tudomást szerzett, illetve tudomást szerezhetett a gyermek tartózkodási helyéről, és a gyermek beilleszkedett új környezetében, továbbá a következő feltételek közül legalább egy teljesül:

i. egy éven belül azt követően, hogy a felügyeleti jog gyakorlója tudomást szerzett vagy tudomást kellett szereznie a gyermek tartózkodási helyéről, nem nyújtottak be a visszavitel iránti kérelmet annak a tagállamnak az illetékes hatóságaihoz, ahová a gyermeket elvitték, illetve amelyben visszatartották;

- ii. a felügyeleti jogok gyakorlója által benyújtott visszaviteli kérelmet visszavonták és nem nyújtottak be új kérelmet az i. bekezdésben [helyesen: alpontban] meghatározott határidőn belül;
- iii. a 11. cikk (7) bekezdése alapján lezárták azt az ügyet, amelyet azon tagállam bírósága előtt folytattak, ahol a gyermek közvetlenül a jogellenes elvitel, illetve visszatartás előtt szokásos tartózkodási hellyel rendelkezett;
- iv. a gyermek visszaviteléről nem rendelkező, felügyeletről szóló határozatot hoztak annak a tagállamnak a bíróságai, ahol a gyermek közvetlenül a jogellenes elvitel, illetve visszatartás előtt szokásos tartózkodási hellyel rendelkezett.”

10. A 11. cikk („A gyermek visszavitele”) előírja:

„(1) A (2)–(8) bekezdést kell alkalmazni, amennyiben a felügyeleti jogokat gyakorló személy, intézmény vagy más szerv egy tagállam illetékes hatóságaihoz folyamodik azért, hogy azok [az 1980. évi] Hágai Egyezmény alapján hozzon határozatot annak érdekében, hogy kérelmezze annak a gyermeknek a visszavitelét [helyesen: hatóságainál kérelmezi, hogy azok {az 1980. évi} Hágai Egyezmény alapján hozzanak határozatot azon gyermek visszavitele érdekében], akit közvetlenül a jogellenes elvitel, illetve visszatartás előtti szokásos tartózkodási helye szerinti tagállamtól eltérő tagállamba jogellenesen elvittek, illetve ott visszatartottak.

[...]”.

II. A tényállás, az eljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

11. L szülei (az apa német, az anya lengyel állampolgár) 2013 márciusában kötöttek házasságot Németországban, amely országban kezdetben együtt éltek.

12. 2013. június 29-én az apa a foglalkozásával összefüggő okokból Svájcba költözött. L 2014. november 12-én született Svájcban, német és lengyel állampolgársággal rendelkezik.

13. 2015 januárjától 2016 április elejéig L az anyjával élt Németországban. Az apa rendszeresen meglátogatta az anyát és gyermekét Németországban, és voltak közös nyaralások is.

14. 2016. április 9-én az anya L-lel Lengyelországba költözött. Eleinte az apa látogatásaira Lengyelországban került sor.

15. 2017. április 17-től az anya megtagadta az apától az L-lel való kapcsolattartást, és L-t az apa beleegyezése nélkül beíratta egy lengyelországi óvodába.

16. 2017 május végén az anya közölte az apával, hogy L-lel Lengyelországban marad.

17. Az apa a 2017. július 7-én kelt kérelmében a svájci központi hatóságon (a berni Bundesamt für Justiz [szövetségi igazságügyi hivatal]) keresztül kérte L Svájcba történő visszavitelét.

18. Az apa visszavitel iránti kérelmét a Sąd Rejonowy Krakowa-Nowej Huty (Krakkó Nowa Huta-i kerületi bíróság, Lengyelország) 2017. december 8-án hozott végzésével elutasította azzal az indokolással, hogy az apa határozatlan időre szóló beleegyezését adta ahhoz, hogy az anya L-lel

Lengyelországba költözzön, és emellett a visszavitel esetén fennáll a gyermek mindenkifelett álló érdekének súlyos veszélyeztetettsége az 1980. évi Hágai Egyezmény 13. cikkének b) pontja értelmében.

19. Az apa e határozat elleni fellebbezését a Sąd Okręgowy Krakowa (krakkói kerületi bíróság, Lengyelország) 2018. április 17-én hozott végzésével elutasította.

20. Az anya a 2017. szeptember 27-én kelt kérelmében a házasság felbontása iránti eljárást indított Lengyelországban. A Sąd Okręgowy Krakowa (krakkói kerületi bíróság) a 2018. június 5-én hozott határozatával ideiglenesen az anyának ítélte a közös gyermek feletti szülői felügyeletet, és szabályozta az apa tartási kötelezettségét.

21. Az apa 2018. június 29-én a bonni Bundesamt für Justizhoz (szövetségi igazságügyi hivatal, Németország) az 1980. évi Hágai Egyezmény alapján a gyermek visszavitele iránt kérelmét nyújtott be. Ezt később visszavonta.

22. Az apa 2018. július 13-án az Amtsgericht Frankfurt am Main (Frankfurt am Main-i helyi bíróság, Németország) elé terjesztette az ügyet, amelyből a későbbi előzetes döntéshozatal iránti kérelem származik. Az említett bírósághoz 2018. július 13-án érkezett keresetében:

- Elsődlegesen (kereseti kérelmének I. pontja) az L feletti kizárólagos szülői felügyeleti jog és másodlagosan a gyermek tartózkodási helyének meghatározására vonatkozó jog átruházását kérte.
- Azt kérte továbbá (kereseti kérelmének II. pontja), hogy a bíróság kötelezze az anyát, hogy a határozat jogerőre emelkedését követően vigye vissza a gyermeket Svájcba.

23. Ebben a jogvitában:

- Az apa azt állítja, hogy a két szülő 2015-ben megállapodott abban, hogy a jövőben L-lel együtt Svájcban élnek. 2016 áprilisában az anya úgy döntött, hogy átmeneti időre Lengyelországba költözik. Az apa beleegyezett ebbe, de kifejezetten korlátozta a lengyelországi tartózkodás időtartamát.⁶
- Az anya ellenkérelmet nyújtott be. Azt állította, hogy az apa beleegyezését adta L Lengyelországba költözéséhez, anélkül, hogy ők ketten megállapodtak volna abban, hogy ez a költözés korlátozott időtartamra szól. Nem született megállapodás a (jövőbeli) Svájcba történő költözésről sem.

24. 2019. június 3-án az Amtsgericht Frankfurt am Main (Frankfurt am Main-i helyi bíróság) joghatóság hiányában elutasította az apa keresetét. Az említett bíróság szerint az apa nem szolgáltatott bizonyítékot arra vonatkozóan, hogy L időben korlátozott lengyelországi tartózkodására vonatkozóan konkrét megállapodás született volna. A 2019. május 9-i szóbeli meghallgatáson tett kijelentései ellentmondtak a 2018. augusztus 3-i beadványában tett korábbi állításának, amelyből az derül ki, hogy a szülők 2017 májusában az eredményt tekintve még nyitottan kommunikáltak a lengyelországi tartózkodás időtartamáról.

⁶ A 2019. május 9-én tartott tárgyaláson, amelyen az anya a szabályszerű idézés ellenére sem jelent meg, az apa elmondta, hogy a szülők 2016. január 29-én telefonon beszéltek meg, hogy L legfeljebb két-három évig marad Lengyelországban, és mindenképpen Svájcban fog óvodába járni.

25. 2019. július 8-án az apa fellebbezést nyújtott be az elsőfokú ítélettel szemben az Oberlandesgericht Frankfurt am Mainhoz (Frankfurt am Main-i regionális felsőbbíróság). E fellebbezés keretében megismétli az elsőfokú eljárásban előadott érveket, és az alábbiakat adja elő:

- Az elsőfokú bíróság joghatósága a 2201/2003 rendelet 11. cikkének (6) bekezdéséből ered, 11. cikkének (7) bekezdésével és 10. cikkével összefüggésben. 2017. december 8-i határozatában a Sąd Rejonowy Krakowa-Nowej Huty (Krakkó Nowa Huta-i kerületi bíróság) megjegyezte, hogy L Lengyelországba költözése előtt nem Svájcban, hanem Németországban rendelkezett tartózkodási hellyel.
- Ebben az esetben az 1980. évi Hágai Egyezmény szerinti eljárásra vonatkozó elveket kell alkalmazni. Ezeknek megfelelően a gyermek visszavitelét ellenző félnek kell bizonyítania, hogy a (közös) felügyeleti jog jogosultja hozzájárult a gyermek elviteléhez vagy visszatartásához, vagy utólag engedélyezte azt. Ezt a határozatlan idejű apai beleegyezést nem bizonyította az anya.

26. Az apa azt is javasolja, hogy terjesszenek elő előzetes döntéshozatal iránti kérelmet, amelyhez az Oberlandesgericht Frankfurt am Main (Frankfurt am Main-i regionális felsőbbíróság, Németország) is csatlakozott, és a következő kérdéseket terjesztette a Bíróság elé:

„Mennyiben korlátozódik a [2201/2003] rendelet 10. és 11. cikkében foglalt szabályozási mechanizmus az EU-tagállamok közötti viszonylatban folyó eljárásokra?

Pontosabban:

- 1) Alkalmazandó-e a [2201/2003] rendelet 10. cikke azzal a következménnyel, hogy a korábbi tartózkodási hely szerinti állam bíróságai továbbra is joghatósággal rendelkeznek, ha a gyermek szokásos tartózkodási helye az elvitel előtt egy uniós tagállamban (Németországban) volt, és a Gyermekek Jogellenes Külföldre Vitelének Polgári Jogi Vonatkozásairól szóló Hágai Egyezmény szerinti visszaviteli eljárást egy uniós tagállam (Lengyelország) és egy harmadik állam (Svájc) között folytatták le, és a gyermek visszavitelét megtagadták ebben az eljárásban?

Az első kérdésre adandó igenlő válasz esetén:

- 2) Melyek a [2201/2003] rendelet 10. cikke b) pontjának i. alpontja szerint fennmaradó joghatóság megállapításának feltételei?
- 3) A [2201/2003] 11. cikkének (6)–(8) bekezdéseit kell-e alkalmazni akkor is, ha a visszaviteli eljárás a Gyermekek Jogellenes Külföldre Viteléről szóló Hágai Egyezmény alapján egy harmadik állam és egy uniós tagállam mint menedéknyújtó állam viszonylatában zajlik, amennyiben a gyermek szokásos tartózkodási helye az elvitelt megelőzően egy másik uniós tagállamban volt?”

III. A Bíróság előtti eljárás

27. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem 2023. január 25-én érkezett a Bírósághoz.

28. A német és lengyel kormány, valamint az Európai Bizottság terjesztett elő írásbeli észrevételeket. Ugyanezek a felek és a gyermek apja a 2023. december 7-i tárgyaláson is részt vettek.

IV. Értékelés

29. A Bíróság kérésére az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdésre fogok összpontosítani, amely a 2201/2003 rendelet 10. cikke b) pontjának i. alpontjában az annak megállapítására vonatkozóan előírt feltételekre vonatkozik, hogy a jelen ügghöz hasonló körülmények között melyik bíróság rendelkezik joghatósággal.⁷

30. Elemzésemet a következőképpen fogom levezetni:

- Az első szakaszban röviden foglalkozom a joghatóságnak a gyermek jogellenes elvitele esetén történő megállapítására vonatkozó szabályokkal (a 2201/2003 rendelet 8. és 10. cikke).
- A második szakaszt a jogellenesen elvitt gyermek visszavitele iránti kérelmek jellemzői elemzésének szánom, mivel e kérelem képezi a fennmaradó joghatóság megállapításának a 2201/2003/EK rendelet 10. cikke b) pontja i. alpontja szerinti egyik feltételét.
- Gondolataimat annak kifejtésével zárom, hogy a második szakasz alatt előadott megfontolások milyen hatással lehetnek az eredeti jogvitára.
- Befejezésül a kérdést előterjesztő bíróság által felvetett egyéb konkrét problémákra fordítom figyelmemet.

A. A joghatóságot a gyermek jogellenes elvitelének esetében megállapító szabályok

31. A 2201/2003 rendelet 8. cikkének (1) bekezdésében foglalt „általános joghatósági” szabály szerint „[e]gy tagállam bíróságai joghatósággal rendelkeznek olyan gyermek feletti szülői felelősségre vonatkozó ügyekben, aki a bíróság megkeresésékor [helyesen: a bírósághoz fordulás időpontjában] az adott tagállamban szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik”.

32. A joghatóság e megállapítása összhangban van a (földrajzi) fizikai közelség elvével, amely a rendszer központi eleme.⁸

33. E szabály alól kivételt képeznek azok az esetek, amikor a gyermek szokásos tartózkodási helye megszűnik az egyik tagállamban, és a gyermek egy másikban létesít tartózkodási helyet, de az utóbbi tagállam bíróságai nem rendelkeznek joghatósággal. Ez különösen akkor áll fenn, ha a gyermekeket jogellenesen vitték el (vagy tartották vissza).

⁷ Abból a feltételezésből kell kiindulnom, hogy L apja felügyeleti jogot gyakorolt gyermeke felett, és hogy az elvitel, amelyhez kezdetben hozzájárult, később jogellenessé vált. Ha nincs szó jogellenes elvitelről, a 2201/2003 rendelet 10. cikke egyszerűen nem alkalmazható. Nem egyértelmű, hogy ez a feltétel a jelen ügyben teljesül-e, aminek vizsgálata a kérdést előterjesztő bíróság feladata.

⁸ A 2201/2003 rendelet (12) preambulumbekkezdése. Lásd többek között: TT ítélet, 33. pont; 2023. április 27-i CM (Elköltözött gyermek láthatási joga) ítélet (C-372/22, EU:C:2023:364, 21. és 22. pont). A gyermek fizikai jelenlétének a szokásos tartózkodási helyének megállapítása szempontjából fennálló relevanciáját és annak a földrajzi közelség kritériumával való lényegi kapcsolatát illetően lásd: 2018. október 17-i UD ítélet (C-393/18 PPU, EU:C:2018:835).

34. A 2201/2003 rendelet 10. cikke értelmében a gyermek jogellenes elvitele esetén főszabály szerint továbbra is azon tagállam bíróságai rendelkeznek joghatósággal, amelyben a gyermek a jogellenes elvitelt (vagy visszatartás) megelőzően szokásos tartózkodási hellyel rendelkezett. Így érhető el:

- hogy a gyermek jogellenesen elvitelét megvalósító szülő ne részesüljön előnyben a jogellenes cselekmény révén. Ha e szülő a gyermek feletti felügyeleti jogra vonatkozó kérelmét az új tartózkodási hely szerinti tagállam bíróságai elé terjeszthetné, indokolatlan előnyhöz jutna;⁹
- hogy – következésképpen - a gyermekek jogellenes külföldre vitelének gyakorlatát visszaszorítsák, ami a 2201/2003 rendelet alapvető célja.¹⁰

35. Ugyanakkor annak a tagállamnak a joghatósága, amelyben a gyermek közvetlenül a jogellenes elvitelt megelőzően szokásos tartózkodási hellyel rendelkezett, nem korlátlan.

36. Lehetőség van ugyanis arra, hogy a joghatóság egy bizonyos időponttól kezdve a gyermek új szokásos tartózkodási helye szerinti bíróságokra szálljon át, ha a 2201/2003 rendelet 10. cikkében meghatározott bizonyos feltételek teljesülnek.

37. Ez különösen akkor áll fenn, ha a felügyeleti jog jogosultja:

- vagy elfogadja a gyermek elvitelét (a 2201/2003/EK rendelet 10. cikkének a) pontja);
- vagy bizonyos ideig nem tesz meg bizonyos intézkedéseket,¹¹ és ezt követően a gyermek beilleszkedett az új környezetében (a 2201/2003 rendelet 10. cikkének b) pontja).¹² A jogellenesen elvitt gyermek felügyeleti jogát gyakorló személy passzivitása tehát befolyásolhatja a joghatóság egyik tagállamról a másikra történő átszállását.¹³

B. A visszavitel iránti kérelem és a 2201/2003 rendelet 10. cikke b) pontjának i. alpontja

38. Amint azt az imént jeleztem, a gyermek visszavitele iránti kérelem a 2201/2003 rendelet 10. cikke b) pontja i. alpontja alkalmazhatóságának egyik feltétele.

39. E rendelkezés szerint, és feltéve, hogy az abban előírt egyéb körülmények fennállnak, a joghatóság megváltozását kiváltó tényezőnek minősül, ha nem kérik (a gyermek jogellenes elvitelének helye szerinti tagállam hatóságai előtt) a gyermek *visszavitelét* azt követően, hogy a gyermek tartózkodási helyéről tudomást szereztek (vagy tudomást szerezhettek volna).

⁹ Legalább eljárási szempontból, de végső soron akár érdemben is előnyhöz jut: a gyermeket jogellenesen elvivő szülőnek a jogellenes cselekményével sikerült volna megteremtienie azt a kapcsolatot, amely az érdekei szempontjából (érdemben) esetlegesen kedvezőbb bírósági fórum joghatóságát indokolja.

¹⁰ Többek között: TT ítélet, 36. pont.

¹¹ A visszavitelre vagy a szülői felelősségre vonatkozó intézkedések: i–iii. alpontok. Az iv. alpont a b) pontban meghatározott közös körülmények egyidejű fennállása esetén rendelkezik a joghatóság átszállásáról a felügyeletről szóló határozat következményeként.

¹² A gyermeknek legalább egy éve abban a tagállamban kell tartózkodnia, ahová vitték, azt követően, hogy a felügyeleti joggal rendelkező személy tudomást szerzett, illetve tudomást szerezhett a gyermek tartózkodási helyéről. A 2201/2003 rendelet 10. cikkének b) pontja a gyermeknek az új államban való beilleszkedését az ottani szokásos tartózkodási hely megszilárdításától elkülönülő feltételként mutatja be.

¹³ MCP ítélet, 54. pont.

40. A 2201/2003 rendelet azonban nem határozza meg, hogy mit kell a „visszavitel” vagy a „visszavétel iránti kérelem” fogalma alatt érteni. Sem az 1980. évi Hágai Egyezmény, amelyet a 2201/2003/EK rendelet egészít ki,¹⁴ sem az 1996. évi Hágai Egyezmény¹⁵ nem határozza ezt meg.

1. A gyermeknek a jogellenes elvitel előtti szokásos tartózkodási helyétől eltérő tagállamba történő visszavitele iránti kérelem

41. A jelen ügy körülményeire tekintettel meg kell vizsgálni, hogy a 2201/2003 rendelet 10. cikke b) pontjának i. alpontja alá tartozik-e azon *szoros értelemben vett*¹⁶ kérelem, amelyben azonban azt kérik, hogy a gyermeket *az elvitel előtti szokásos tartózkodási helyétől eltérő államba térjen vissza*.¹⁷

42. Első megközelítésben úgy tűnik, hogy a 2201/2003 rendelet 10. cikke b) pontja i. alpontjának szövege¹⁸ nem követeli meg, hogy a gyermek visszavételét pontosan *abba a tagállamba* kérjék, *amelyben a jogellenes elvitelét közvetlenül megelőzően szokásos tartózkodási hellyel rendelkezett*.

43. Amint azt már említettem, a 2201/2003 rendelet 10. cikke az egyik tagállamból a másikba történő jogellenes elvitelt kívánja megakadályozni. E célból tartalmaz olyan szabályokat, amelyek bizonyos feltételek mellett megtagadják azon tagállam bíróságainak a joghatóságát, amelyben a gyermek jogellenes elvitelét követően *új* szokásos tartózkodási helyet létesített.

¹⁴ A 2201/2003 rendelet (17) preambulumbekzdése és a 2014. október 14-i 1/13 (Harmadik államoknak a Hágai Egyezményhez történő csatlakozása) vélemény (EU:C:2014:2303) 85. pontja. A két jogi eszköz közötti kapcsolat egyértelmű a 2201/2003 rendelet 11. cikkét illetően: a 2023. február 16-i PPU Rzecznik Praw Dziecka és Prokurator Generalny (Visszaviteli határozat felfüggesztése) ítélet (C-638/22 PPU, EU:C:2023:103) 62. pontjában a Bíróság ezt a rendelkezést és az 1980. évi Hágai Egyezmény 8–11. cikkét „elválaszthatatlan normatív egységnek” minősítette, amint azt az 1/13 vélemény 78. pontjában is tette. A 10. cikk nem mutat ilyen szoros kapcsolatot: ebből a szempontból, amennyiben a jogi eszközök közötti összhang biztosított, képviselhető az az álláspont, hogy e cikk az 1980. évi Hágai Egyezmény hatálya alá nem tartozó, visszavitel iránti kérelmekre is kiterjed, és hogy bizonyos visszaviteli iránti kérelmekre nem terjed ki, még akkor sem, ha azok az említett egyezmény hatálya alá tartoznak.

¹⁵ A szülői felelősséggel és a gyermekek védelmét szolgáló intézkedésekkel kapcsolatos együttműködésről, valamint az ilyen ügyekre irányadó joghatóságról, alkalmazandó jogról, elismerésről és végrehajtásról szóló, Hágában, 1996. október 19-én kelt egyezmény (kihirdette: 2005. évi CXL. tv.; a továbbiakban: 1996. évi Hágai Egyezmény). A 7. cikke, amely a 2201/2003 rendelet 10. cikkének funkcionális megfelelője, elsőbbséget élvez az 1980. évi Hágai Egyezmény 16. cikkével szemben: lásd a Paul Lagarde által készített magyarázó jelentést, közzétéve: *Actes et documents de la dix-huitième session de la Conférence de La Haye de droit international privé* (A hágai nemzetközi magánjogi konferencia tizennyolcadik ülészakánának okmányai és dokumentumai), 1996, II. kötet, 532. és azt követő oldalak, 46. pont (a továbbiakban: Lagarde-jelentés). Spanyol nyelven a 2201/2003 rendelet a „*restitución*”, míg a két hágai egyezmény a „*retorno*” kifejezést használja. Angolul és franciául (az egyezmények két hiteles változatának nyelvén) mindhárom jogi aktus a „*retour*” és a „*return*” kifejezést használja. A jelentés elvileg mindhárom esetében ugyanaz: lásd azonban az előző megjegyzést.

¹⁶ Ez alatt olyan kérelmet értek, amelynek egyetlen célja a gyermeknek a származási államba való mielőbbi visszavitele, anélkül, hogy a szülői felelősség érdemi kérdéseivel foglalkozna.

¹⁷ Az 1980. évi Hágai Egyezmény preambuluma hiteles változatai a gyermeknek vagy gyermekeknek a „*dans l'État de sa résidence habituelle*” és a „*to the State of their habitual residence*” (a szokásos tartózkodási helyük szerinti államba) történő visszavitelét említik. Ezzel szemben az 1. cikk nem tartalmaz ilyen pontosítást.

¹⁸ A 2201/2003 rendelet 10. cikkének szövege alapján a Bíróság az MCP ítélet 39. és 40. pontjában úgy ítélte meg, hogy „az e rendelkezésben a joghatóságnak a gyermek jogellenes elvitele esetén történő megállapítása céljából figyelembe vett szempontok olyan helyzetre vonatkoznak, amely a tagállamok területére korlátozódik”. Hozzátette, hogy „ugyanazon cikk kizárólag a gyermekek tagállamok közötti jogellenes elvitele esetében szabályozza a joghatóságot”. Akkor a rendelkezésnek egy olyan esetben történő értelmezéséről volt szó, amikor a gyermek egy harmadik országba történő jogellenes elvitelét követően ott alakította ki szokásos tartózkodási helyét. Az e tényállás és a jelen ügy tényállása közötti különbség, amely ügyben a Svájcba való visszavitelt kérik, de a jogellenes elvitel Németországból Lengyelországba történt, nem teszi lehetővé, hogy e megállapítások (és így a szövetszerű érvelés) önmagukban megoldják az itt szóban forgó kétségeket.

44. Ugyanezen cél érdekében a Bíróság a joghatóság átszállása feltételeinek megszorító értelmezése mellett döntött.¹⁹ Ugyanezen logikát követve úgy tűnik, hogy minél rugalmasabban értelmezik a gyermek *korábbi* szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam joghatóságának fenntartására vonatkozó feltételeket, annál jobban védhető a kitűzött cél.²⁰

45. Ebből az következik, hogy a 2201/2003 rendelet 10. cikke b) pontjának i. alpontja magában foglalhatja a gyermeknek a *korábbi* szokásos tartózkodási helyétől eltérő államba (tagállam; esetleg harmadik államba is) történő „visszavitelére” irányuló kérelmet is.

46. Úgy vélem azonban, hogy a 2201/2003 rendelet 10. cikke b) pontja i. alpontjának a Bizottság és L apja által támogatott ilyen *tág* értelmezése komoly nehézségeket okoz.

47. A 2201/2003 rendelet 10. cikkébe illesztett joghatósági szabály a 8. cikk (1) bekezdésében foglalt általánoshoz viszonyítva különös szabály. Mint ilyet, „szigorúan kell értelmezni, és nem lehet a rendeletben kifejezetten szereplő eseteken túlterjeszkedő módon értelmezni”.²¹

48. Ezzel kapcsolatban emlékeztetek arra, hogy a 2201/2003 rendelet 10. cikke nemcsak az eltérő joghatóságot állapítja meg, hanem megjelöli azokat a körülményeket is, amelyek között a joghatóság fennmarad, vagy éppen ellenkezőleg az a rendes körülmények között joghatósággal rendelkező bíróságok, azaz a gyermek jelenlegi szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam bíróságaira száll át.

49. Még akkor is, ha az új szokásos tartózkodási hely a jogellenes elvitel eredménye,²² annak a tagállamnak a bíróságai, amelyben a gyermek már bizonyos mértékben letelepedett, a gyermek környezetéhez való földrajzi közelségük miatt jobb helyzetben vannak a gyermek érdekei szempontjából kedvező intézkedések megítélésében.²³

50. A Bíróság álláspontja szerint a 2201/2003 rendelet 10. cikkével a jogalkotó „a [...] joghatóság megosztását illetően egyensúlyt kívánt teremteni egyfelől a gyermeket elvivő fél jogellenes cselekedete következtében előnyhöz jutásának megakadályozása [...], valamint a gyermekhez immár legközelebb lévő bíróságnak nyújtott azon lehetőség célszerűsége között, hogy a szülői felelősséggel kapcsolatos ügyekben határozatot hozhasson”.²⁴

51. A 2201/2003 rendelet 10. cikkének és így az abban foglalt követelményeknek a helyes megértéséhez szükséges kulcs az említett egyensúly megteremtése.

¹⁹ Povse ítélet, 45. pont. Ez a 2201/2003 rendelet 10. cikke b) pontjának iv. alpontjára és „a gyermek visszaviteléről nem rendelkező, felügyeletről szóló határozat” fogalmára vonatkozott. A Bíróság megállapította, hogy e fogalomnak csak a végleges határozat felel meg.

²⁰ Álláspontom szerint az e nézőpontot képviselők támogatják ezt, amint azt a Bizottság képviselője is tette a tárgyaláson, 2018. április 10-i CV végzés (C-85/18 PPU, EU:C:2018:220, 51. pont). Ebben a Bíróság a Povse ítéletnek a 2201/2003 rendelet 10. cikke b) pontjának i) alpontjára vonatkozó megállapításait kiterjesztette a rendelkezés a) pontjára és b) pontjának többi alpontjára.

²¹ MCP ítélet, 47. pont.

²² Mégpedig – hozzátéve – a jogellenesen elvitt gyermek helyzetének ideiglenes jellegétől függetlenül, amelyre a 28. lábjegyzetben hivatkozom.

²³ A gyermek új szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam bíróságainak fokozottabb alkalmassága még ilyen esetekben sem tűnik vitatottnak: lásd: MCP ítélet, 60. pont. Ezek a bíróságok általában véve is alkalmasabbak a jogvita elbírálására a 2201/2003 rendelet 15. cikke értelmében: TT ítélet, 44. pont.

²⁴ MCP ítélet, 59. pont. Ebben az ügyben a Bíróság (többek között) ezért utasította el a 2201/2003 rendelet 10. cikkéből eredő joghatóság határidő nélküli kiterjesztését, amikor a jogellenes elvitel célállama egy olyan harmadik állam volt, amelyben a gyermek szokásos tartózkodási helyét létesített.

52. Véleményem szerint ezt az egyensúlyt jobban megőrzi a gyermek azon tagállamba történő visszavitele iránti kérelem, amelyben a jogellenes elvitelét közvetlenül megelőzően tartózkodott (a jelen esetben Németország), mint az olyan visszavitel iránti kérelem, amelynek alapján – amennyiben sikerrel jár –²⁵ a gyermeket egy ettől az államtól eltérő államba (Svájc) és egy, ettől az államtól ugyancsak eltérő, a jelenlegi tartózkodási helye szerinti államba (Lengyelország) vinnék.

53. A 2201/2003 rendelet 10. cikkének b) pontja részletezi azokat az intézkedéseket, amelyeket a joghatóság megváltozását elkerülni kívánó személynek kell megtennie:

- A jogellenes elvitellel szemben bizonyos határidőn belül a gyermek visszavitele iránti kérelmet kell benyújtania annak az államnak a hatóságaihoz, amelyben a gyermek tartózkodik.²⁶
- Az 1980. évi Hágai Egyezmény alapján hozott, a visszavitel megtagadásáról szóló határozat ellen haladéktalanul be kell nyújtani a gyermek feletti felügyeleti jog iránti kérelmet²⁷ (ha az még nincs folyamatban) a gyermek korábbi tartózkodási helye szerinti állam hatóságaihoz.

54. Úgy vélem, hogy azáltal, hogy a joghatóság fenntartását e pontos jogi lépésektől teszi függővé, a 2201/2003/EK rendelet a felügyeleti jog jogosultjának elutasítását a kiskorú jogellenes elvitelével kívánja összekapcsolni, de ennél többet is igyekszik elérni.

55. A gyermek érdekében a gyermekek jogellenes külföldre viteléről szóló európai szabályozás logikájával összhangban álló módon mozdítja elő az ideiglenes²⁸ helyzet mielőbbi megszüntetését célzó mechanizmusok elindítását.²⁹ A jogellenes elvitelt megelőző helyzet visszaállítása az első,

²⁵ Hozzátenném, hogy a 2201/2003 rendelet 10. cikke b) pontjának i. alpontja szempontjából a kereset benyújtása releváns, nem pedig annak eredménye. A joghatóság nem szűnik meg automatikusan, ha a kérelem alapján hozott határozatban megtagadják a visszavitelt: ebben az esetben a helyzet a b) pont iii alpontjában foglalt helyzetté alakul.

²⁶ A 10. cikk b) pontjának i. és ii. alpontja.

²⁷ A 2201/2003 rendelet 10. cikke b) pontjának iii. alpontja. Ez az alpont azokra az esetekre korlátozódik, amikor az 1980. évi Hágai Egyezmény alapján kérik a gyermek visszavitelét, és elutasítják azt. Az Európai Unió tagállamai között a gyermekek visszavitele iránti kérelmek tekintetében ugyanis ez képezi a közös rendszert, amely nem zár ki más rendszereket, feltéve, hogy azok kedvezőbbek a visszavitel szempontjából. Ésszerű lenne, ha a 10. cikk b) pontjának iii. alpontjában foglalt szabályt ez utóbbiakra is kiterjesztenék.

²⁸ Ideiglenes a joghatóság szempontjából a jogalkotó szándéka szerint, valamint a tények szempontjából, annak ellenére, hogy a gyermek szokásos tartózkodási helye abban a tagállamban van, ahová jogellenesen elvitték. A 2201/2003 rendelet 10. cikkének b) pontja értelmében, *a contrario sensu* értelmezés alapján a származási tagállam bíróságainak joghatósága nem szűnik meg, ha eltelt egy év azt követően, hogy a felügyeleti jog jogosultja a gyermek tartózkodási helyéről tudomást szerzett vagy szerezhette volna, de a gyermek még nem illeszkedett be az új környezetbe, még akkor sem, ha ott szokásos tartózkodási helyet létesített. Emlékeztetek arra, hogy az 1980. évi Hágai Egyezmény 12. cikkének első bekezdése szerint, ha a visszaviteli eljárás megindításáig a gyermek jogellenes elvitelétől egy évnél kevesebb idő telt el, a célállam hatóságai kötelesek elrendelni a gyermek visszavitelét. Az Elisa Pérez Vera által az Egyezményhez készített magyarázó jelentés, közzétéve: *Actas y Documentos de la Decimocuarta Sesión de la Conferencia de La Haya de Derecho Internacional Privado* (A hágai nemzetközi magánjogi konferencia tizennegyedik ülészakánának okmányai és dokumentumai) (1980), III. kötet, 426. és azt követő oldalak, 107. pont (a továbbiakban: Pérez Vera-jelentés), ezen időszak rögzítését a „kiskorú beilleszkedése” kritériumának objektív normára történő lefordítására tett kísérletként magyarázza. Az Egyezmény 12. cikkének második bekezdése azonban úgy rendelkezik, hogy akkor is elrendelik a visszavitelt, ha azt később kérik, kivéve, ha bizonyítják, hogy a gyermek már beilleszkedett új környezetébe.

²⁹ A kidolgozott szabályozás egy *tipikus* tényállást tart szem előtt, amelyben továbbra is fennállnak azok a központi elemek, amelyek miatt a gyermek korábbi tartózkodási helye szerinti államot a gyermek „környezetének” minősítik. A Pérez Vera-jelentés 110. pontja a maga részéről egy *atipikus* helyzetet ír le, amikor a gyermek környezete „elsősorban családi környezet”, és a visszavitelt kérő személy már nem abban az államban él, amelyben a gyermek szokásos tartózkodási helye volt az elvitel előtt. Tekintettel azokra a gyakorlati nehézségekre, amelyek a gyermek ezen államba való visszaviteléből adódnának, azt javasolja, hogy az 1980. évi Hágai Egyezmény engedélyezze a gyermek más államnak való átadását. A tárgyaláson L apjának képviselője a jelentés e pontjára hivatkozott a 2201/2003 rendeletnek az általam képviselt értelmezésétől eltérő értelmezésének alátámasztására. Mindazonáltal még ha feltételezzük is, hogy az alapeljárás tényállása megfelel a jelentésben bemutatott helyzetnek, nem tűnik úgy, hogy az uniós jogalkotó a joghatóság szempontjából figyelembe vette volna ezt az atipikus helyzetet és annak következményeit.

lényeges lépés a jogellenesen elvitt gyermek helyzetének rendezése érdekében.³⁰ Ennek érdekében elengedhetetlennek tartom, hogy pontosan attól a tagállamtól kérjék a gyermek visszavitelét, ahonnan elvitték őt.

56. A gyermeknek a jogellenes elvitel előtti szokásos tartózkodási helye szerinti államtól eltérő államba való visszavitelének kérelmezése az említett elvitel elleni fellépés egyik módját képezi, de ez nem szolgálja az általam bemutatott célt. Ehelyett korlátozza azokat az eseteket, amelyekben a gyermek jelenlegi szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam bíróságai, azaz a gyermekhez legközelebbi bíróságok rendelkeznek joghatósággal.

57. Összefoglalva, nem értek egyet azzal, hogy a 2201/2003 rendelet 10. cikke b) pontjának i. alpontja értelmében vett „visszavitel iránti kérelemnek” minősítsék azt a kérelmet, amely a gyermeknek a jogellenes elvitel időpontjában fennálló szokásos tartózkodási helyétől eltérő államba történő visszavitelére irányul.

2. Visszavitel iránti kérelem és felügyeleti jog iránti kérelem

58. A 2201/2003 rendelet 10. cikke b) pontjának i. alpontja értelmében:

- A *visszavitel iránti kérelem* benyújtása – azt követően, hogy tudomást szerzett (vagy tudomást szerezhetett volna) a gyermek tartózkodási helyéről – a felügyeleti jog elismerését kérelmező személy részére előírt, kifejezett feltételét képezi annak, hogy a kiskorú korábbi szokásos tartózkodási helye szerinti állam megtarthassa joghatóságát.
- A gyermek visszavitelén kívül nincs helye más kérelemnek azon tagállam hatóságai előtt, amelybe a gyermeket elvitték.

59. Amint azt már kifejtettem, a gyermeknek a jogellenes elvitele előtti szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam joghatósága megtartása érdekében a 2201/2003 rendelet 10. cikke b) pontjának i. alpontja előírja, hogy a gyermek ezen országba történő visszavitele céljából eljárást kell indítani.

60. Ebből a szempontból a gyermek visszavitele iránti kérelem és a felügyeleti jog iránti kérelem, amely – amennyiben sikerrel jár – a gyermek visszavitelét eredményezi, egyenértékűnek tűnhet.

61. A gyermek jogellenes elvitelével kapcsolatos ügyekben azonban az időtényező a döntő.³¹ Ezért a 2201/2003 rendelet 10. cikke b) pontjának i. alpontja értelmében nem cserélhető fel egymással az a kérelem, amelynek egyetlen célja a gyermek azonnali visszavitele, és amelyet ezért sürgősséggel kell elbírálni, és az a másik kérelem, amelynek alapján az erre irányuló eljárásban a jogvita érdemének részletes elemzése után a felügyeleti jogról döntenek.³²

³⁰ Emlékeztetek arra, hogy a 2201/2003 rendelet célja, hogy megakadályozza a gyermekek tagállamok közötti jogellenes elvitelét. Ha ennek ellenére sor kerül rá, a cél, hogy „a gyermekek visszavitelét haladéktalanul elérjék”: Povse ítélet, 43. pont. Olyannyira fontos a visszavitel, hogy az 1980. évi Hágai Egyezmény logikája szerint a felügyeleti jog iránti kérelmet meg kell előznie a visszavitel iránti kérelemről való döntésnek. Az 1996. évi Hágai Egyezmény ugyanezt az irányvonalat követi, bár némileg rugalmasabb. A lenti 31. lábjegyzet.

³¹ Olyannyira, hogy az 1980. évi Hágai Egyezmény a felügyeleti jog iránti kérelmet a visszavitel iránti kérelemnek igyekszik alárendelni: lásd a 34. cikket és a Pérez Vera-jelentés 40. pontját. Ez az aggodalom az 1996. évi Hágai Egyezményben is fennáll, amely csak kivételesen enged rugalmasabb megoldást: Lagarde-jelentés, 168. pont.

³² A tagállamok között a 2201/2003 rendelet minden bizonnyal megkönnyíti a felügyeletről szóló határozat elismerését, enyhítve az időtényezővel kapcsolatos aggályokat, amelyek más esetekben döntőek voltak: fenti 31. lábjegyzet. A felügyeleti jogra vonatkozó eljárás kialakítása és időtartama azonban a tagállamok hatáskörébe tartozik, és a 2201/2003/EK rendelet 11. cikkének (3) bekezdésétől eltérően nincs rendelkezés a határozathozatalra vonatkozó határidő tekintetében. Emlékeztetek arra, hogy a Bizottság javaslatában viszont valóban létezett, lásd: COM(2002) 222 final, 21. cikk b) pontjának ii. alpontja.

62. A rendszertani értelmezés sem támasztja alá a 2201/2003/EK rendelet 10. cikke b) pontjának i. alpontjában szereplő, *visszavitel iránti kérelemnek a felügyeleti jog iránti kérelemmel* való felváltását. Az említett cikk b) pontjának i. alpontja, valamint ii. és iii. alpontja³³ olyan sorrendet alkot, amelyben a felügyeleti jog iránti kérelem a visszavitel iránti kérelem után következőnek tekintendő. Ezek az alpontok együttesen a gyermek tartózkodási helyéről való tudomásszerzést követően megteendő lépések láncolatát írják le egy „tipikus” helyzetben, amikor még nem nyújtottak be felügyeleti jog iránti kérelmet.

63. Ettől a pillanattól kezdve a joghatóságnak a kiskorú jogellenes elvitele előtti szokásos tartózkodási helye szerinti tagállamban történő fenntartása megköveteli, hogy: annak az (új) tagállamnak a hatóságai előtt megkíséreljék a visszavitelét, amelybe elvitték őt (i. alpont); kitartsanak e szándék mellett (ii. alpont); és a visszaviteli kérelem elutasítása esetén³⁴ haladéktalanul nyújtsák be a felügyeleti jog iránti kérelmet a származási tagállamban (iii. alpont).

64. Összességében úgy vélem, hogy a gyermek korábbi tartózkodási helye szerinti azon tagállam joghatóságának megtartása érdekében, amelyből jogellenesen elvitték őt, a gyermek feletti felügyeleti jogot kérelmező személynek (aki tudomást szerzett vagy szerezhetett a gyermek tartózkodási helyéről) a gyermek azonnali visszavitelét kell kérnie. Amint a gyermek tartózkodási helye ismertté válik,³⁵ nem választhat az érdemi eljárás megindítása vagy a gyermek azonnali visszavitelének kérelmezése között.³⁶ Ha a visszavitel iránti kérelmet nem vagy késedelmesen nyújtják be, a felügyeleti jogról való határozat meghozatala azon tagállam hatóságaira száll át, amelyben a gyermek szokásos tartózkodási helye található.³⁷

C. E kritériumoknak az alapügyre történő alkalmazása

65. A kérdést előterjesztő bíróság az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdését egy kettős feltevés alapján fogalmazza meg:

- Egyrészt úgy tűnik, hogy a 2201/2003 rendelet 10. cikke b) pontjának i. alpontja szempontjából nem releváns az a tény, hogy a lengyel bíróságok előtt az 1980. évi Hágai Egyezmény alapján elbírálandó, visszavitel iránti kérelem volt folyamatban.
- Másrészt a német bíróságokhoz benyújtott, az L feletti felügyeleti jog iránti kérelmet ugyanezen cikk értelmében vett, visszavitel iránti kérelemnek tekinti.

66. Ahhoz, hogy az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésre érdemi választ lehessen adni, meg kell vizsgálni ezen előfeltevések helyességét.

³³ Az iv. alpont ebben az összefüggésben bizonyos fokú autonómiával rendelkezik. Ezen alpont a gyermek visszavitelét nem érintő, a gyermek elvételét megelőző szokásos tartózkodási helye szerinti tagállamban hozott, felügyeleti jogról szóló határozatok köré épül. Úgy tűnik, hogy az alpont szempontjából a felügyeletről szóló valamennyi határozat irányadó: semmi nem utal arra, hogy az iii. pontban említett lépés következményéről lenne szó.

³⁴ A 2201/2003 rendelet nem foglalkozik az igenlő válasszal.

³⁵ Ezt megelőzően is lehet szorgalmazni a visszavitelét, de a visszavitel tényleges megvalósítása nem lehetséges, így nem tűnik észszerűnek, hogy ezt a lépést a gyermek korábbi szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam joghatósága fenntartásának előfeltételeként *megköveteljék*. Nyilvánvaló gyakorlati problémák is felmerülnek, például az a kérdés, hogy mely hatóságok rendelkeznek joghatósággal a visszavitel elrendelésére, bár a kérelem áttétele előírásra került: lásd az 1980. évi Hágai Egyezmény 9. cikkét.

³⁶ A Bíróság nem kifogásolta a párhuzamosan indított eljárásokat: lásd többek között: TT ítélet, 19. és 20. pont.

³⁷ Ha teljesülnek a 2201/2003 rendelet 10. cikkének b) pontjában foglalt egyéb feltételek is.

1. L Svájcba való visszavitele iránti kérelem

67. Az előzetes döntéshozatalra utaló végzésből kitűnik, hogy az eljáró bíróság szerint az apa által 2017. július 7-én a lengyel bíróságokhoz benyújtott, L Svájcba történő visszavitele iránti kérelemnek³⁸ nincs jelentősége Németország joghatóságának a 2201/2003 rendelet 10. cikke b) pontja i. alpontja szerinti fenntartása szempontjából.

68. Észrevételeiben a Bizottság eltérő álláspontot fogalmazott meg: a Svájcba való visszavitel iránti kérelem valójában jelentőséggel bír; L apja „nem hagyta annyiban a dolgot”, hanem a gyermek visszavitelének elérésére törekedett.³⁹

69. A jelen indítvány 41. és azt követő pontjaiban kifejtett okok miatt úgy vélem, hogy a kérdést előterjesztő bíróság álláspontja az eredményét tekintve lényegében helyes. A 2201/2003 rendelet 10. cikkének b) pontja szerinti körülmények között Németország mint a gyermek elvitele előtti szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam bíróságai joghatóságának fenntartása a gyermek ezen országba történő visszavitele iránti kérelmet követeli meg.

2. A német bíróságokhoz benyújtott, felügyeleti jog iránti kérelem

70. Annak megállapítása érdekében, hogy (még) joghatósággal rendelkeznek-e azon tagállam (Németország) bíróságai, amelyben L jogellenes elvitelét megelőzően szokásos tartózkodási hellyel rendelkezett, a kérdést előterjesztő bíróság azt kérdezi, hogy az apa által az e bírósághoz benyújtott, *felügyeleti jog iránti kérelmet* a 2201/2003 rendelet 10. cikke b) pontjának i. alpontjában említett egyéves határidőn belül nyújtották-e be.

71. Ebből azt a következtetést vonom le, hogy a kérdést előterjesztő bíróság úgy tekinti az L feletti felügyeleti jog iránti kérelmet, mintha az a 2201/2003 rendelet 10. cikke értelmében vett „visszavitel iránti kérelem” lenne. Ily módon leküzdhető az említett cikk által megkövetelt, a származási tagállam joghatóságának fenntartásához szükséges, szűk értelemben vett visszavitel iránti kérelem hiányából adódó akadály, amint ismertté válik a gyermek tartózkodási helye abban az államban, ahová elvitték őt.

72. A jelen indítvány 58. és azt követő pontjaiban kifejtett okok miatt nem hiszem, hogy ez az előfeltevés helytálló. Úgy tűnik számomra, hogy az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésre adott igenlő válasz sem igazolja azt, ahogyan azt a kérdést előterjesztő bíróság hallgatólagosan sugallja.

73. Az egy dolog, hogy a 2201/2003 rendelet 10. cikkének alkalmazása (amely a gyermek jogellenes elvitele esetén ruház joghatóságot egyes bíróságokra) nem függ ugyanezen szöveg 11. cikkének alkalmazásától,⁴⁰ az pedig egy másik dolog, hogy ezen eltérő joghatóság igénybevétele bármikor lehetséges, függetlenül a gyermek visszavitelére tett kísérlettől.

³⁸ Ezt a kifejezést annak ellenére használom, hogy a tényállás fényében vitathatónak tűnik számomra, hogy ez a kérelem a valódi értelemben vett visszavitelre vonatkozik-e, és nem a gyermek *áthelyezésére*, amelyet az 1980. évi Hágai Egyezmény alapján kérnek.

³⁹ A Bíróság írásbeli észrevételeinek 43. pontja.

⁴⁰ Mégpedig azért, mert az 1980. évi Hágai Egyezményben előírt eljárást két tagállam között kezdeményezték.

D. A 2201/2003 rendelet 10. cikke b) pontjának i. alpontjában foglalt egyéb követelmények

74. A kérdést előterjesztő bíróság két kérdést vet fel, amelyekre akkor kellene választ adni, ha – az általam tett megállapítással ellentétben – elfogadnák, hogy a Németországban benyújtott, felügyeleti jog iránti kérelem a 2201/2003 rendelet 10. cikke b) pontjának i. alpontja értelmében vett visszavétel iránti kérelemnek felel meg.

75. Az első kérdés arra a határidőre vonatkozik, amelyet a felügyeleti jog jogosultja számára írtak elő a gyermek azonnali visszavételének kérelmezésére vonatkozóan, amint tudomást szerzett (vagy szerezhette) a gyermek tartózkodási helyéről.

76. Úgy tűnik, hogy e kétség abból ered, hogy eltér az a tényállás, amelyet L apja akkor adott elő, amikor a svájci hatóságok útján kérte L visszavételét, és az a tényállás, amelyet Németországban adott elő amellet érvelve, hogy bíróságai továbbra is joghatósággal rendelkeznek a felügyeleti joggal kapcsolatos ügyekben:

- a visszaviteli eljárásban az apa L jogellenes elvitelének időpontját 2017. május 24-re tette, arra a napra, amikor a gyermek Lengyelországban óvodába kezdett járni;
- a felügyeleti joggal kapcsolatos eljárás során az apa az L anyjával arra vonatkozóan kötött megállapodásra hivatkozott, hogy a gyermek 2017 novemberétől Svájcban fog óvodába járni.

77. A 2201/2003 rendelet 10. cikke b) pontjának i. alpontja szerinti egyéves határidő a hivatkozott időponttól függően járt le vagy nem járt le, amikor L apja Németországban benyújtotta a felügyeleti jog iránti kérelmét (2018. július 13.). A kérdést előterjesztő bíróság azt kérdezi, hogy elfogadhatóak-e az apa által a felügyeleti joggal kapcsolatos eljárás során tett azon kijelentései, amelyek eltérnek az 1980. évi Hágai Egyezmény szerinti visszaviteli eljárás keretében tett kijelentéseitől.

78. A második kérdés a joghatóságot meghatározó tények (különösen a szülők közötti, a gyermek bizonyos időponton túli lengyelországi tartózkodására vonatkozó esetleges megállapodás) bizonyítására vonatkozik. Az apa szerint az 1980. évi Hágai Egyezmény 13. cikke alapján a bizonyítási teher L anyjára hárul,⁴¹ amely egyezményt a 2201/2003 rendelet 10. cikkének összefüggésében is alkalmazni kell.

79. Véleményem szerint a kérdést előterjesztő bíróság e kételyei eloszthatók azon az alapon, hogy a jogellenesen elvitt gyermeket érintő visszaviteli eljárás és felügyeleti joggal kapcsolatos eljárás – bár összefüggnek egymással – jellegüknél és tárgyuknál fogva önállóak.

80. A 2201/2003 rendeletben a két eljárás közötti kapcsolatot különösen két előírás szemlélteti: a 11. cikk, amely a „gyermek visszaviteléről” szól, és a 42. cikk, amely „A láthatási jogokra vonatkozó egyes határozatok és a gyermek visszavitelét elrendelő egyes határozatok végrehajthatósága” című szakaszba tartozik. E két rendelkezés egyike sem kapcsolja össze az eljárásokat a kérdést előterjesztő bíróság által javasolt módon.

⁴¹ Az első bekezdés a) pontjáról van szó, amely szerint „[...] a megkeresett Állam igazságügyi vagy államigazgatási szerve nem köteles elrendelni a gyermek visszavitelét, ha az azt ellenző személy, intézmény vagy más szerv bizonyítja, hogy a) a [...] személy [...] az elvitt vagy elrejtés időpontjában [...] előzetesen vagy utólag hozzájárult az elvitelhez vagy elrejtéshez”.

81. Ami a 2201/2003 rendelet 11. cikkét illeti, annak tartalma arra az esetre vonatkozik, amikor (a felügyeleti joggal rendelkező személy) annak érdekében nyújt be kérelmet egy tagállam illetékes hatóságaihoz az 1980. évi Hágai Egyezmény alapján határozat meghozatalát kérve, „hogy kérelmezze annak a gyermeknek a visszavitelét, akit közvetlenül a jogellenes elvitel, illetve visszatartás előtti szokásos tartózkodási helye szerinti tagállamtól eltérő tagállamba jogellenesen elvittek, illetve ott visszatartottak”.

82. Márpedig a 2201/2003 rendelet 11. cikkének (6) bekezdése csupán a bíróságok közötti kommunikációs mechanizmusról rendelkezik, így az 1980. évi Hágai Egyezmény 13. cikke alapján a *visszavittelt megtagadó* határozatot hozó bíróságnak kell továbbítania e határozat egy példányát azon tagállam illetékes bíróságának (vagy központi hatóságának), amelyben a gyermek közvetlenül a jogellenes elvitel vagy visszatartás előtt szokásos tartózkodási hellyel rendelkezett.

83. Másrészt a 2201/2003 rendelet 42. cikke (2) bekezdésének c) pontja értelmében, amennyiben a gyermek *visszavitele* a 11. cikk (8) bekezdése szerinti, a gyermek visszavitelét elrendelő bírósági határozat eredménye, bizonyos lépéseknek és feltételeknek kell teljesülniük ahhoz, hogy e határozatra a 2201/2003 rendelet III. fejezetének 4. szakaszában előírt végrehajtási rendszer vonatkozzon.

84. A 2201/2003 rendeletben semmi nem utal arra, hogy a szülői felelősségre vonatkozó eljárás megindítása során a felügyeleti jog jogosultját vagy a megkeresett bíróságot köti az a tényállás, amelyet ez előbbi a gyermek visszavitele iránti korábbi kérelem keretében adott elő.⁴²

85. A 2201/2003 rendelet azt sem írja elő, hogy a rendelet 10. cikke szerinti, joghatóságot meghatározó tényezők bizonyítására vonatkozó szabályoknak meg kell egyezniük az 1980. évi Hágai Egyezményben a gyermek visszaviteléről szóló határozat meghozatalára alkalmazott szabályokkal.⁴³

86. A Bíróság úgy ítélte meg, hogy az 1980. évi Hágai Egyezmény szerinti eljárás eredményeként hozott határozat nem érinti a felügyeleti jog lényegét, és így azt a határozatot sem, amelyet az e kérdésben hatáskörrel rendelkező szerv hozhat.⁴⁴

87. A Bíróság rámutatott arra is, hogy a visszaviteli eljárás gyors jellege miatt a visszavétel iránti kérelemnek „gyorsan és könnyen ellenőrizhető tényezőkön kell alapulnia”, és különösen arra az időpontra utalt, amelytől kezdődően az elvitel jogellenessé vált, mint azon elemek egyikére, amelyek bizonyítása nehéznek, ha éppen nem lehetetlennek bizonyulhat.⁴⁵

88. Ezen előfeltevések fényében összességében úgy ítélem meg, hogy:

- A 2201/2003 rendelet nem biztosít a nemzeti bíróság számára (amelynek arról kell döntenie, hogy joghatósággal rendelkezik-e a gyermek feletti felügyeli jog iránti kérelem elbírálására)

⁴² A tárgyaláson a német kormány és L apjának képviselői kifejtették, hogy a belső jog szerint a családjogi vitákban a bíróság hivatalból folytatja le a szükséges vizsgálatokat a határozathozatal szempontjából lényeges tények megállapítása érdekében. Ezért nem lehet az egyik (felügyeleti joggal kapcsolatos) eljárásban „az apa által előadott új tényállás esetleges kizárására” hivatkozni egy másik (visszavétel iránti) eljárással összefüggésben, ahogyan azt a kérdést előterjesztő bíróság sugallni látszik.

⁴³ Vagy bármilyen más szabállyal. A 2201/2003/EK rendelet csupán a joghatóság vizsgálatát és adott esetben a joghatóság hiányának hivatalból történő megállapítását írja elő: lásd annak 17. cikkét.

⁴⁴ 2010. december 22-i Mercredi ítélet (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, 62. és azt követő pontok); OL ítélet, 65. pont.

⁴⁵ OL ítélet, 58. pont.

olyan szabályokat, amelyek meghatározzák, hogy milyen mértékben kötik e bíróságot a gyermek visszavitelére irányuló más eljárások során tett korábbi állítások.⁴⁶

- Mivel az uniós jog nem rendelkezik arról, hogy kit terhel azon körülmények bizonyítása, amelyek a 2201/2003 rendelet 10. cikke értelmében egy adott tagállam bíróságainak joghatóságát megalapozzák, ezeket a szabályokat az egyes tagállamok jogrendszere határozza meg az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elvének, valamint a 2201/2003 rendelet hatékony érvényesülésének tiszteletben tartása mellett.

V. Végkövetkeztetés

89. Ezért azt javaslom a Bíróságnak, hogy az Oberlandesgericht Frankfurt am Main (Frankfurt am Main-i regionális felsőbíróság, Németország) által előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdésre a következőképpen válaszoljon:

„A házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2003. november 27-i 2201/2003/EK tanácsi rendelet 10. cikke b) pontjának i. alpontját

a következőképpen kell értelmezni:

a gyermekek jogellenes külföldre vitelének polgári jogi vonatkozásairól szóló, 1980. évi Hágai Egyezmény alapján benyújtott, a gyermeknek az elvitele előtti szokásos tartózkodási helye szerinti államtól eltérő államba történő visszavitelére irányuló kérelem nem minősül a 2201/2003 rendelet 10. cikke b) pontjának i. alpontja értelmében vett »visszavitel iránti kérelemnek«.

Azt követően, hogy a gyermek tartózkodási helye ismertté válik (vagy ismertté válhatott), megszűnik a gyermeknek a jogellenes elvitelét közvetlenül megelőző szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam bíróságainak joghatósága, ha a 2201/2003 rendelet 10. cikke b) pontjának i. alpontjában foglalt valamennyi egyéb feltétel teljesülése esetén a felügyeleti jog jogosultja e bíróságokhoz felügyeleti jog iránti keresetet nyújt be, de nem nyújt be visszavitel iránti kérelmet annak a tagállamnak a hatóságaihoz, amelybe a gyermeket vitték.

Az 1980. évi Hágai Egyezmény alapján indított, a gyermek visszavitelére irányuló eljárások során tett tényállítások nem feltétlenül kötik a bíróságot azon kérdést illetően, hogy egy tagállam bírósága joghatósággal rendelkezik-e a későbbi, felügyeleti joggal kapcsolatos eljárásokban.

Az 1980. évi Hágai Egyezmény 13. cikkében a bizonyítási teherrel kapcsolatosan előírt szabály nem vonatkozik azokra a tényekre, amelyekre a felügyeleti jog iránti kérelemben a joghatóság alapjául hivatkoznak.”

⁴⁶ A gyermek érdeke által szabályozott területen a szülőnek az elvitel jogellenes voltára vagy jogellenessé válására vonatkozó állításai (mint adott esetben azzal egyenértékű körülmény, hogy tudomással bír a gyermek tartózkodási helyéről) nem kötik a 2201/2003 rendelet 10. cikkének alkalmazására hivatott bíróságot. E tekintetben azt az időpontot kell kezdőnapnak tekinteni, amelytől kezdve a bizonyítékok fényében objektíve nem férhet kétség ahhoz, hogy a gyermeket nem fogják visszavinni a származási tagállamba.